

Lucie Šimčíková: Zur Stellung und Rolle der Normautoritäten in den Internetforen. Eine Analyse der Korrekturen im Rahmen der Sprachmanagementtheorie.

ÚGS FF UK Praha, 2012, 106 stran + CD

Posudek diplomové práce

Předkládaná diplomová práce představuje samostatný výzkum metajazykových aktivit uživatelů němčiny v interakcích na internetových fórech. Vzhledem k rostoucímu počtu lidí, kteří tato fóra navštěvují a kteří výsledkům těchto diskusí zřejmě přiřkládají patřičnou váhu, jde nepochybně o jedno z velmi relevantních témat současné sociolingvistiky.

Práce je postavena na spolehlivých teoretických základech (teorie jazykového managementu), které se zřetelně odrážejí i v jejím strukturování. Je odvozena od výzkumných otázek, na něž čtenář v závěru nalezne odpovědi, byť spíše jen stručné.

Na práci je nutno ocenit úsilí, jež autorka věnovala sběru dat, který chtěla provést co nejdůsledněji. Ačkoli se jedná o fóra *internetová*, je *sociálněvědná* povaha dat resp. celého výzkumu zřejmá. Ta působí při jejich sběru nemalé potíže (elicitace dat). Narážím tím především na autorčinu snahu „směřovat“ uživatele němčiny při jejich hodnotitelské a korektorské praxi především na ty jazykové proměnné, které nabízejí zajímavé gramatické, lexikální či stylistické varianty. V tomto ohledu je autorka při rozvíjení dalších a dalších cyklů jazykového managementu – zvláště ve fázi povšimnutí, které provádí takřkajíc za své respondenty – nepochybně kreativní a nápáditá. Globálně řečeno ve svém experimentu uspěla.

Jsem toho názoru, že obsah práce není nutné na tomto místě blíže shrnovat. Zaměřím se spíše na několik konkrétních bodů, po nichž budou následovat komentáře k jazykovému ztvárnění diplomové práce.

Ve výkladu teorie jazykového managementu chybí provázanost druhů managementu (sociokulturní, komunikační a jazykový v užším smyslu) – je to tím, že se autorce jeví pro její výzkumné otázky jako irelevantní? Jaký je vztah mezi *normou* a *očekáváním*? (Srov. především výklady na str. 14 – 21, ale ve svých důsledcích i jinde). Bylo by možné Gloyův a Wrightův výklad norem propojit, anebo se jedná o pojetí alternativní? Čemu v aparátu LMT odpovídají sankce, jaké je v něm jejich přesné místo (k diskusi na str. 19)?

Autorka na několika místech vychází z předpokladu, že rodilí mluvčí vystupují ve zkoumaných diskurzích jako normové autority. Tento předpoklad se však logicky jeví jako poněkud předčasné – neměl by být spíše kriticky přezkoumáván resp. vyvrácen nebo dokazován? Jak by bylo možné ze získaných dat dospět k závěru, který z respondentů výzkumu jedná/vystupuje jako normová autorita? (Srov. poslední větu na str. 35 nebo i přímo formulaci z abstraktu: „K instancím, jež dle Ammona normu určují, jsem zařadila i účastníky diskusí“). Nelze alespoň z části dat vyvodit něco bližšího o roli kodexů?

Autorka v úvodu a závěru klasifikuje svůj výzkum jako kvalitativní. Nejsou v něm ale obsaženy i zřejmé kvantitativní rysy a nebylo by proto přesnější poukazovat na prolínání obou metodologií (srov. na str. 28)? Např. vyvození závěru, že ten či onen aktér vystupuje v diskurzu jako normová autorita (srov. otázku v předchozím odstavci) by bylo shodou okolností bytostně kvalitativní, avšak volba jazykových proměnných, s jejichž existencí se díky konstruování jazykového systému (langue) počítá jako s jakousi samozřejmostí, je naopak typické kvantitativní východisko výzkumu. A je-li na tomto místě řeč o jazykových proměnných a variantách, dopouští se autorka na několika místech záměny těchto konceptů – užívá termín „Variable“, ale v zásadě myslí na varianty (např. na str. 90 v úvodu pasáže 4.6.4.2). Co je tedy jazyková proměnná, co se rozumí variantou?

Nepochybně podrobnější diskusi by si zasloužil i rozbor konceptu rodilého mluvčího (a to nejen proto, že mohou být nerodilými mluvčími pokládáni za normovou autoritu).

Asi nejvíc nedostatků se však při celkovém hodnocení práce vyskytuje v jazykovém podání. Problémem přitom je, že např. v oblasti gramatiky a pravopisu (psaní čárek v souvětích!) nejde jen o pár maličkostí. Výčet typů těchto problémů (tedy nejen jednotlivých příkladů) podaný níže bohužel není úplný a odráží zhruba jen první polovinu práce.

Systémový problém autorce činí užití zájmena ES (zejména v pasivních větách, ač nejen v nich) – na str. 13 uprostřed („dass es zwei Konzepte unterschieden werden“), nahoře na str. 21 („ist immer möglich zu bestimmen“), o pár řádků níže („wenn es festgestellt wird“), na str. 34 „die mir ermöglichen“, na str. 51 „indem es vorgeschlagen wurde“ i jinde.

Podobně problematický je místy i slovosled – na str. 22 uprostřed „beide Ammons Konzepte“, na str. 25 „das Fergusons Konzept“, na str. 31 „die für aber viele Deutsche“ atd.

Několik příkladů nedostatků ze základní gramatiky – na str. 24 dole „alle diesen Instanzen“, na str. 26 dole „die erwähnte Konzepte“, na str. 30 „etw. senden an allen MS“, na str.

34 „innerhalb einigen IF“, na str. 38 „den Zustandspassiv“, na str. 39 „in dieser Satzgefüge“, na str. 40 „eines fehlendes Subjekts“, na str. 42 nahoře „bei den ersten Text“, na str. 45 forma „verfechtet“ ve 3. os. sg. ind. prez. akt., tamtéž dole „die wichtigsten Problemen“, na str. 47 „das Konjunktiv“ atd.

Příklady neobratných vyjádření – co znamená na str. 21 dole „alle Sprecher mit ihrer Sprache variieren“? Autorka nadužívá partikuli „dann“. Nejasná je formulace titulu 2.7 na str. 26. A co znamená na str. 30 „meine Identität erraten“?

Z formálního hlediska lze občas konstatovat i nedostatky ve formě odkazů (např. pozn. 15 na str. 25 v textu i pod čarou).

Při celkovém shrnutí práce tak nelze než dospět závěru, že až příliš četné nedostatky jazykového rázu velmi výrazně snižují úroveň práce a problematizují její hodnocení. U takto zajímavého a užitečného tématu, při jehož zpracování autorka prokázala několik metodických nápadů, samostatnost a kreativitu, je nesoulad mezi obsahem a formou velmi – ba až příliš – zřetelný. Je proto víc než škoda, že jazykové stránce autorka nevěnovala patřičnou péči. Práci s určitými výhradami sice doporučuji k obhajobě, ale jako hodnocení navrhuji stupeň „dobře“. Autorka by při diskusi měla odpovědět na výše formulované otázky.

V Praze 2. ledna 2013

Vít Dovalil, Ph.D.